

نقدی بر مبانی فکری و فلسفی اقتصاد متعارف

مؤلفین :

دکتر اکبر باقری

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند

محمد رنج بری

دانشجوی دوره دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

سرشناسه	باقری، اکبر، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	تقدی بر مبانی فکری و فلسفی اقتصاد متعارف / مولفین دکتر اکبر باقری، محمد رنج بری.
مشخصات نشر	تهران : هوشمند تدبیر، ۱۳۹۶ -
مشخصات ظاهری	۱۷۲ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۸-۰۷۸-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیب
موضوع	اقتصاد - فلسفه
موضوع	Economics -- Philosophy
شناسه افزوده	باقری، محمد، ۱۳۴۶ -
رده بندی کنگره	HB۷۲/۲۲۰۹۶
رده بندی دیویی	۳۳۰۱
شماره کتابشناسی ملی	۷۲۲۱۸۵

عنوان	تقدی بر مبانی فکری و فلسفی اقتصاد متعارف
مؤلفین	دکتر اکبر باقری - محمد رنج بری
ناشر	هوشمند تدبیر
مدیر مسئول	محمد قجر
مدیر اجرایی	حمید باغبانپور
طرح جلد	حمید باغبانپور
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۸-۰۷۸-۸
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	چاپ اول - بهار ۱۳۹۶
قیمت	۱۸۰۰۰۰ ریال

نشانی ناشر، تهران - خیابان انقلاب - بین خیابان دانشگاه و خیابان ابوریحان - پلاک ۱۱۷۶ طبقه اول
 نشانی دفتر فروش، تهران - میدان فردوسی - خیابان انقلاب - خیابان موسوی (فرصت سابق) - کوچه اعتماد مقدم
 پلاک ۳ - واحد دوم
 همراه، ۹۱۲۳۸۶۱۲۶۷
 تلفن، ۶۴۴۶۰۱۲۸

سخن ناشر

"يرفع الله الذين امنوا منكم و الذين اوتوا العلم درجات"

خداوند مقام اهل ایمان و دانشمندان عالم را (در دو جهان) رفیع می گرداند.

(سوره مبارکه مجادله - آیه ۱۱)

یکی از راه های کمال و تقرب به ذات اقدس الهی، علم و دانش است. علمی که به تعبیر استاد سید مطهری زیبایی عقل است؛ علمی که انسان خداجو در آن نشانه های معبود را می جوید و می یابد. علمی که هر چه فزون تر می گردد، دارنده آن را به خدا نزدیک تر می کند.

انتشارات هوشمند تدبیر در راستای اشاعه ای اهداف آموزشی خود و توجه به علم و دانش و تحقیق و نشر سعی بر آن دارد تا با نشر کتاب های دانشگاهی در زمینه های مختلف قدمی هر چند کوچک در پیشبرد اهداف عالی خود بر دارد و بار رواج اندیشه های برجسته و توسعه ای دانش در همه ی حوزه های مهندسی، علوم انسانی، اجتماعی، طبیعی و ... به تمامی بخش های جامعه، علی الخصوص نشر دانشگاهی و فرهنگی خدمت کند.

از این رو، انتشارات هوشمند تدبیر با همکاری جناب آقای دکتر اکبر اتاری و جناب آقای محمد رنج بری اقدام به آماده سازی و چاپ کتاب حاضر نموده است. این کتاب حاصل تلاش های علمی و تجارب آموزشی مؤلفین محترم آن بوده و امید است بتواند چراغ راهی برای مهندسين، دانشجویان، اساتید، و سایر فعالان در این حوزه باشد.

سر بلند و پیروز باشید

مدیر مسئول انتشارات هوشمند تدبیر

محمد قجر

پیشگفتار

بی شک مبنای فکری و فلسفی هر علمی، می تواند به نحوی مبین جهان بینی و ایدئولوژی آن علم باشد. علم اقتصاد نیز از این قاعده مستثنی نیست. در کتب اقتصادی دانشگاهی، بیشتر به جنبه های ریاضی، تحلیل های تئوریک و نموداری مفاهیم علم اقتصاد پرداخته می شود و معمولاً مبنای فکری و فلسفی علم اقتصاد کمتر مورد بررسی و نقد قرار گرفته است.

از طرفی، می دانیم که در علم اقتصاد مد نظر مکتب کلاسیکی آدام اسمیت (کشیش اسکاتلندی الاصل تبعه انگلستان و پدر علم اقتصاد) مفاهیمی مانند: نفع شخصی، حداکثر سازی مطلوبیت ناشی از مصرف، حداکثر نمودن تولید (درآمد)، سود و مباحثی از این دست که با تأکید بر زمینه های رفتار اقتصادی یک انسان عقلایی (در جایگاه مصرف کننده و تولیدکننده) مطرح می باشد همگی بر اساس جهان بینی و ایدئولوژی فلسفه غرب به خصوص دیدگاه اومانیستی بنا نهاده شده است.

لذا، در فصل اول این اثر، دیدگاه اومانیستی با توجه به نظریات فلاسفه مشهور غربی (جان لاک، هابز، نیچه، هیوم و بنتهام) مورد بررسی دقیق قرار گرفته و انتقادات وارده به آن ارائه شده است.

در فصل دوم، مکاتب برجسته اقتصادی مبتنی بر فلسفه هیوم (مکتب کلاسیکی و کینزی) و نیز نظام اقتصادی مارکسیسم مورد مطالعه قرار گرفته است. البته در این فصل همچنین، مبحث نهادگرایی قدیم و جدید و مشخصاً نظریه حکمرانی خوب ارائه شده است. در واقع هدف اصلی این فصل آن است که ضمن معرفی مهمترین مکاتب اقتصادی بعد از مکتب کلاسیک، به این نکته اشاره نماییم که عقاید کلاسیکی اقتصاد

رفته رفته تعدیل شده و ضمن پذیرش نقش و اثرگذاری بیشتر برای دولت، به جایگاه و اهمیت سایر نهادهای مؤثر بر رفتار اقتصادی عقلایی (کنترل فساد، حاکمیت قانون و ...) اعتراف نموده است. این تعدیل به نوعی اعتراف ضمنی به کرامت انسانی و در یک کلام انسانیت نوع بشر و رد تدریجی اقتصاد منهای ارزش های اخلاقی و انسانی است. در فصل سوم کتاب، به بررسی جریان فکری اقتصاد پسا متعارف (هترودوکس) پرداختیم. نشان دهیم علاوه بر اعتراف به ضعف اقتصاد متعارف در قالب اقتصاد نهادگرایی، یک جوبانی رسمی و قاطع در برابر اقتصاد متعارف شکل گرفته که از یک طرف تفاوت های اساسی با آن دارد و از طرف دیگر هنوز ناقص است و جهان بینی و ایدئولوژی فلسفه غرب را نقطه بیانی دیگر مطرح می نماید.

بنابراین در تحلیلی نهایی، باید گفت که بدون یاری ارزش های اخلاقی و بدون ایجاد نیروی انگیزه بخش و کارآمد و ایجاد بستری مناسب برای پیاده سازی این ارزش ها، حفظ مؤثر منافع اجتماعی - اقتصادی در سایه اقتصاد متعارف و پسامتعارف امکان پذیر نیست. بنابراین باید سعادت ابدی بشر را به نام انسانیت و اخلاق در کنار رفاه دنیوی در مکتب اقتصادی کامل تری جستجو نمود! و این می تواند به لایه ترین رفتار اجتماعی انسان باشد.

اکبر باقری - محمد رنج بری

بهار ۱۳۹۶

فهرست مطالب

پیشگفتار ----- ۷

فصل اول: مبانی فکری و فلسفی اقتصاد متعارف

- ۱- مقدمه ----- ۱۴
- ۲- دیدگاه اومانيسم (انسان محوری) ----- ۱۵
- ۳- نظریات لای ----- ۲۵
- ۳-۱- لای و تریه دانی ----- ۳۰
- ۳-۲- لای و بردباری منشی ----- ۳۲
- ۳-۳- لای و نظریه ارزش دارایی ----- ۳۲
- ۳-۴- لای و نظریه سیاسی ----- ۳۳
- ۳-۵- لای و تعریف خویشتن انسان ----- ۳۴
- ۳-۶- لای و سرآغاز چشم انداز مدرن ----- ۳۶
- ۳-۷- نقد نظریه لای ----- ۳۸
- ۴- هابز (نظریه پرداز و فیلسوف سیاسی) ----- ۳۹
- ۴-۱- اندیشه سیاسی هابز ----- ۴۱
- ۴-۲- نقد نظریه هابز ----- ۴۳
- ۵- نیچه ----- ۴۵
- ۵-۱- تشریح فلسفه و عقاید نیچه ----- ۴۶
- ۵-۲- نیچه و فلسفه دو وجهی آپولونی و دیونیسوسی ----- ۴۸
- ۵-۳- نیچه و مفهوم بازگشت جاودان ----- ۵۲
- ۵-۴- نقدی دیگر بر عقاید نیچه ----- ۵۴

- ۵-۵- نیچه، جنون و مرگ ----- ۵۶
- ۶- فلسفه هیوم (مبنای مکتب کلاسیک آدام اسمیت: پدر علم اقتصاد) ----- ۵۸
- ۶-۱- هیوم و نفی وجود واجب ----- ۶۲
- ۶-۲- هیوم و نقد برهان نظم ----- ۶۴
- ۶-۳- هیوم و نقد برهان علیت ----- ۶۵
- ۶-۴- هیوم و زیباشناسی ----- ۶۸
- ۶-۵- هیوم و پایان زندگی ----- ۷۳
- ۷- فلسفه بتنام ----- ۷۴

فصل دوم: تحلیل تبیین‌گری کاتب اقتصادی نئوکلاسیک، کینز و نظام اقتصادی مارکسیسم

- ۱- تحلیلی بر مبانی مکتب نئوکلاسیک ----- ۸۰
- ۲- نهادها و مکتب گرایی (قدیم و جدید) ----- ۸۳
- ۲-۱- نهادها (مفهوم و اهمیت آن‌ها) ----- ۸۳
- ۲-۲- مکتب نهادگرایی (قدیم و جدید) ----- ۸۶
- ۳- مقایسه اجمالی نئوکلاسیک و نهادگرایی ----- ۱۱۰
- ۴- حکمرانی خوب ----- ۱۱۶
- ۴-۱- حکمرانی (تعاریف و مفاهیم) ----- ۱۱۶
- ۴-۲- تاریخچه شکل‌گیری حکمرانی خوب ----- ۱۱۷
- ۴-۳- دیدگاه‌های مختلف از مفهوم حکمرانی خوب و شاخص‌های آن ----- ۱۳۱
- ۴-۳-۱- دیدگاه بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول ----- ۱۳۱
- ۴-۳-۲- دیدگاه برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP) ----- ۱۳۵

۵- اقتصاد کینزی ----- ۱۴۱

۶- اقتصاد مارکسیسم ----- ۱۴۳

فصل سوم: اقتصاد پسا متعارف؛ اعتراف به نقص اقتصاد متعارف، اما هنوز ناقص

۱- مقدمه ----- ۱۴۸

۲- بررسی جنبش علم اقتصاد پسا متعارف (هترودوکس) ----- ۱۵۰

۱-۲- بی فکری جریان هترودوکس ----- ۱۵۰

۲-۲- دیدگاه سز - مک کلاسیکی و تقویت اقتصاد هترودوکس ----- ۱۵۲

۲-۳- دیدگاه سایر اقتصاددانان اقتصادی و اقتصاد هترودوکس ----- ۱۵۶

۲-۴- تفاوت های اقتصاد متعارف (ارتدوکس) و پسا متعارف (هترودوکس) ----- ۱۵۹

۳- سخن آخر ----- ۱۶۳

منابع

منابع ----- ۱۶۸